

YALE UNIVERSITY
BEINECKE RARE BOOK AND MANUSCRIPT LIBRARY
MEDIEVAL AND RENAISSANCE MANUSCRIPTS

MS 831

Eastern Germany, 1518

Prayer Book, in Latin

1. f. 1r Additional prayer s. XVI²: Quicumque subscriptam orationem 30 diebus devote dixerit, quecunque licita petierit misericorditer obtinebit. Sancta Maria, perpetua virgo virginum ... ff. 2-5 blank
2. f. 6r *Fratris Vitalis Rubrevallensis cenobite divi Benedicti de huius libelli utilitate carmen dicolon distrophon*. Qui precibus summum gliscis placare Parentem ...
3. f. 7r *Ad sanctissimam et individuum Trinitatem oratio devota*. O summa bonitas, o pietas immensa ...
4. f. 9v *Alia oratio de Sancta Trinitate*. Adesto michi, verum lumen, Deus pater omnipotens ... [var. RH 22574].
5. f. 11v *Alia oratio de Sancta Trinitate dominicis et festis diebus pro acceptis beneficiis dicenda*. O Deus omnipotens, o Trinitas gloriosa ...
6. f. 14r *Oratio alia de Sancta Trinitate, Dominica passione et ad sanctos illos quorum solemnitas agitur*. O fons ineffabilis pietatis, summa et gloriosissima Trinitas ...
7. f. 16v *Alia oratio similis priori*. O vos, omnes sancti et sancte Dei, quorum hodie festiva ante conspectum divine maiestatis agitur solemnitas ...
8. f. 18r *De passione Domini pulchra oratio*. O Ihesu amantissime, o redemptor piissime, immensas tibi ago gratiarum actiones ...
9. f. 21v *Alia oratio de passione Domini*. O dulcissime Domine Ihesu Christe, admoneo te illius doloris ...
10. f. 22v *Alia oratio devotissima peccatoris ad Deum pro participatione bonorum que sunt in Ecclesia*. O pietas immensa, o bonitas summa, Deus omnipotens et clemens ...
11. f. 23v *Alia pulchra oratio de passione Domini*. Dulcis Ihesu, spes pauperis, qui semper ades miseris ... [RH 4908; Walther, *Initia* 4815].
12. f. 26r *Prosa pulcherrima et iocunda ac devota de natalicio Christiano*. Dies est leticie in ortu regali, nam processit hodie de ventre virginali ... [RH 4610; Walther, *Initia* 4450].
13. f. 27v *Alia oratio de nativitate Domini*. Cantemus Domino canticum iocundum, qui perditum hodie renovavit mundum ...
14. f. 29r *Oratio de gloriosa Christi resurrectione*. Humani generis Ihesu Christe redemptor [this word added in the margin], qui nos peccatores tui sanguinis precio redemisti ...
15. f. 31v *Alia oratio de resurrectione Domini*. Salve dies sanctitatis, leticie et felicitatis ...
16. f. 32v *Oratio de ascensione Domini*. O dulcissime Ihesu Christe, qui post resurrectionem tuam ...
17. f. 34r *De Sancto Spiritu oratio*. Sancti Spiritus assit nobis gratia, que corda nostra sibi faciat habitaculum ... [RH 18557].
18. f. 35v *Alia oratio*. Veni creator Spiritus, et in me robur insere ... [RH 21198].
19. f. 37r *Alia oratio de Sancta Trinitate*. Deus, pater piissime, Ihesu Christe dulcissime ... [RH 4475; Walther, *Initia* 4319].

20. f. 39v *Volens Deum gratissimo modo laudare dicat sequentem orationem.* Domine Ihesu Christe amantissime, glorifico te in unione ...
21. f. 40r *Hac oratione gloriosissima Trinitas summe laudatur.* Domine sancte pater, clementissime Deus, laudo tuam omnipotentiam ...
22. f. 40v *Salutationes quibus Christus quendam clericum matri sue devotum docuit se ab eodem taliter salutari.* Ave gloriosissime Domine Ihesu Christe, rex benedicte, verbum Patris ...
23. f. 41v *Sine penitentia et Christi corpore hinc non emigrabit quisquis hanc orationem quotidie dixerit, sicut beato Bernhardo angelus revelavit.* Ave Maria, ancilla sanctissime Trinitatis humillima ... [RH 1872].
24. f. 43r *Hac sequenti oratione humano ingenio virgini Marie nulla acceptior dictari potest, quam ipsa visa est aureis litteris exaratam in pectore suo habere, sicut cuidam suo devotario ostendit.* Ave rosa sine spinis, quam Pater in divinis maiestate sublimavit ... [RH 2084].
25. f. 44r *Oranti sequentem orationem dedit Bonifacius papa centum dies indulgentiarum.* Ave Maria, alta stips lilii castitatis, ave Maria, profunda viola vallis humilitatis ... [RH 1871].
26. f. 44v *Innocentius quartus [1243-1254] concessit cuilibet devote hanc orationem infra missarum officium <dicenti> 260 dies indulgentiarum.* Precor te, domina mea, sanctissima mater Dei ...
27. f. 45r *Carmen ad beatam Virginem periucundum.* O lux ethereum lustrans, pia mater, Olimpum ... [Walther, *Initia* 12728].
28. f. 45v *Dicens sequentem orationem ob honorem Marie virginis quotidie sine penitentia mori non potest; fuit enim in Arragonie partibus quidam secularis eam quotidie dicens, cui amputato sine confessione capite anima in capite remansit, nec mori potuit nisi prius facta confessione et accepta absolute.* Mater digna Dei, venie via luxque diei, sis tutela rei ... [RH 11335; Walther, *Initia* 10755].
29. f. 46r *Alia pulchra oratio de beata Virgine.* O Maria mater pia, o benigna laude digna ... [RH 13202-13203].
30. f. 48r *Salutatio Virginis gloriose edita a beato Roberto Linconiensi episcopo [Robert Grosseteste, d. 1253], quam Urbanus sextus [1378-1389] confirmavit et approbavit deditque dicenti eam contrito corde dies trecentos indulgentiarum et totidem Martinus quintus [1417-1431].* Ave Dei genitrix, virgo immaculata, celi gaudium toti mundo nata ... [Walther, *Initia* 1906].
31. f. 50v *Oratio pulcherrima ad beatam Virginem pro liberatione cuiuscumque tentationis et adversitatis.* Ave sanctissima et gloriissima virginum gemma ...
32. f. 51v *Planctum virginis Marie dicenti Bonifacius papa septimus [974, 985] concessit septem annos et quadraginta carenas indulgentiarum.* Stabat mater dolorosa iuxta crucem lachrymosa, qua pendebat filius, cuius animam gementem et dolentem ac contristatam pertransivit gladius ... [RH 19416].
33. f. 53v *Alia oratio de beata Virgine.* O Maria piissima, stella maris clarissima, mater misericordie ... [RH 13213].
34. f. 54v *Alia oratio de beata Virgine.* Veni, precelsa domina, tu nos visita, egras mentes illumina ... [RH 21231].
35. f. 55v *Alia oratio.* Verbum bonum et suave, personemus illud Ave ... [RH 21343; Walther, *Initia* 20166].

36. f. 56r *Oratio Hermanni Contracti* [Herman of Reichenau, 1013-1054] *tersa et devota*. Ave preclara maris stella, in lucem gentium Maria divinitus [*this word added in the margin*] exorta ... [RH 2045].
37. f. 58r *Pulchre salutationes ad Christiferam Virginem*. Quot celum stellas retinet, quot terra lapillos ... [RH 32727; Walther, *Initia* 16381].
38. f. 58v *Orans devote flexis genibus coram sudario Christi hanc orationem consequitur a Iohanne 22* [1316-1334] *decem milia dierum tociens quotiens*. Ave facies omnipotentis in throno Dei sedentis ...
39. f. 60v *Ad instantiam illustris regine Anglie papa Gregorius tercius* [731-741] *concessit hanc orationem coram imagine Crucifixi devote dicentibus flexis genibus 6666 dies indulgentiarum (tot enim fuerunt Christi vulnera); Sixtus autem quartus* [1471-1484] *anno Domini 1473 nonis Iunii, pontificatus sui anno secundo* [5 June 1473], *concessit cuilibet confesso et contrito eandem orationem flexis genibus devote post elevationem corporis Christi dicenti tociens quotiens omnium peccatorum suorum plenariam remissionem perpetuis futuris temporibus duraturam*. Precor te, amantissime Ihesu Christe, propter illam eximiam charitatem qua humanum genus dilexisti ...
40. f. 62v *Dicentibus hanc orationem post corporis Christi elevationem et tercium Agnus Dei concessit ad instantiam regis Phillippi Francie* [presumably King Philip VI, 1328-1350] *Innocentius sextus* [1352-1362] *duo milia annorum*. Domine Ihesu Christe gloriosissime, qui hanc sacratissimam carnem assumpsisti de gloriosa virgine Maria ...
41. f. 63v *Papa Clemens quartus* [1265-1268] *ad petitionem sancti Ludovici regis Francie* [King Louis IX, 1226-1270] *concessit cuilibet devote sequentem orationem dicenti tociens quotiens tres annos de indulgentia*. Benedictum sit dulce nomen Domini nostri Ihesu Christi et gloriosissime virginis Marie matris eius ...
42. f. 64r *Sixtus papa quartus* [1471-1484] *omnium negligientiarum in divino officio commissarum plenariam indulgentiam sequentem orationem dicentibus concessit*. *Leo autem papa decimus* [1513-1521; *Leo* and *decimus* cancelled and replaced in the margin with *Iulius 2us* (1503-1513)] *dedit octoginta milia annorum*. Sanctissime, ineffabili, gloriosissime et individue Trinitati, Ihesu Christi Domini nostri sacratissime humanitati ...
43. f. 64v *Oratio sancti Bernhardi*. O bone Ihesu Christe, duo in me cognosco, naturam quam tu fecisti ...
44. f. 65r *Urbani pape devota gratiarum actio pro effuso Christi sanguine*. Tibi gloria, tibi laus et honor, tibi gratiarum actio ...
45. f. 65v *Devota gratiarum actio pro acceptis beneficiis a dormituro dicenda*. O summa pietas, ecce ego miser peccator dolens confiteor ...
46. f. 67r *Alia oratio de sancta Trinitate*. O pater sancte, mitis atque pie, o Ihesu Christe fili ... [RH 13376]
47. f. 67v *Alia prosa de sancta Trinitate*. Proferentes unitatem veneremur trinitatem pari reverentia ... [var. RH 15555].
48. f. 69v *De sancta Magdalena*. O beata Maria Magdalena, que cum fonte lachrymarum ad fontem cucurristi misericordie ...
49. f. 71r *Alia oratio de eadem*. Gaude pia Magdalena, spes salutis, vite vena ... [RH 6895; Walther, *Initia* 7061].
50. f. 72v *Quicumque coram imagine sancte Anne hanc orationem ter dixerit consequitur decem milia annorum criminalium peccatorum et viginti milium venalium ab papa Alexandro sexto* [1492-1503], *quarum indulgentiarum cartaceam formam ipse anno*

Domini 1494, die Pasche [30 March 1494] , propriis manibus valvis cunctarum ecclesiarum urbis Rhome affixit ac apostolica autoritate confirmavit. Ave Maria gratia plena, Dominus tecum, gratia tua sit mecum ...

51. f. 73r *Dicenti ante iconiam beate Anne sequentem orationem consequitur a Raymundo cardinale tituli sancti Petri ad Vincula tociens quotiens centum indulgentiarum dies. Quotquot maris sunt gutte et arene terre ...*
52. f. 74r *Dicenti ante imaginem beate Anne hanc orationem consequitur ab Pertholdo Chiemensi [Berthold Pürstinger, bishop of Chiemsee 1508-1526], Nicolao Hipponensi [Nicholas Caps, bishop in partibus of Hippo 1491-1497?] episcopis octoginta dies indulgentiarum, a quolibet quadraginta. Ave venerabilis mulier, sanctissima Anna ...*
53. f. 74v *De sancto Michael. Summi regis archangele Michael, intende, quesumus, nostris vocibus ... [RH 19734-19735].*
54. f. 75v *De sancto Michael. Laus erumpat ex affectu, psallat chorus in conspectu ... [RH 10508-10509].*
55. f. 78r *De angelo proprio versus hexametri sancti Malchi captivi monachi. Angele, qui meus es custos pietate superna, me tibi commissum serva, defende, iuberna [sic] ... [RH 22954; Walther, *Initia* 973].*
56. f. 81v *De omnibus angelis. O milites angelici, robusti custodes nostri, a ruina preservati ... [RH 30731].*
57. f. 82r *De uno martyre hymnus Prudentii. Beate martyr prospera diem triumphalem tuum, quo sanguinis merces tibi corona Vincenti datur [Vincenti *underlined and in the margin* Blasi, Geori *added*] ... [RH 2368].*
58. f. 82v *De pluribus confessoribus. Deus plasmator cunctorum, thronos iubernans [sic] polorum ... [RH 4484].*
59. f. 84r *De una vidua. Gratuletur ecclesia, nam summi regis filia post huius vite tristia scandit ad celi gaudia ... [RH 7435].*
60. f. 84v *Oratio ad beatum patriarcham ac Christi nutricium Ioseph confessorem eximium, et preclarum pontificem et martyrem Levinum contra infamatorias perfidorum linguas ac dolosa pravorum hominum machinamenta. O Christi confessorum patriarcha, o gloriose Christi nutrici Ioseph beatissime, cum beatissimo Christi pontifice et martyre Levino ...*
61. f. 86r *De sancto Levino episcopo et martyre, cuius privilegium est suos devotos ab infamatoriis et dolosis pravorum hominum linguis et machinamentis defendere oratio quam devota. O sanctissime Levine, martyr Dei et sacerdos dilecte, qui ... ob Christi nomen et evangelii predicationem lingue abscisionem cum multis aliis tormentis gaudenter pertulisti ... [f. 87r, in the margin:] *Festum sancti Levini celebratur pridie idus Novembris [12 Nov.].**
62. f. 87v *Dicens sequentem orationem que Rhome scripta est in Agro Peregrinorum habet tot annos et carenas indulgentiarum, quot corpora fuerint in cemiterio vel ecclesia ubi hanc oraverit sepulta; habet denique centum dies a papa Pio secundo [1458-1464]. Miserere, Domine, animabus que singulares apud te non habent intercessores ... [f. 88v:] Respice, quesumus, omnipotens Deus, super animas famulorum famularumque tuarum et omnium fidelium defunctorum ...*
63. f. 89r *In concilio Constantiensi [1414-1418] factum et approbatum est quod quicumque cemiterium pertransiens dixerit sequentem orationem habet centum dies indulgentiarum de quolibet corpore ibi quiescente. Avete, omnes fideles anime, quas Christus suo precioso redemit sanguine ...*

64. f. 89v *Alia oratio*. Salvete, vos omnes fideles anime quarum corpora hic requiescunt ...
65. f. 90v *Quicumque in cemiteriis vel ecclesiis dixerit devote duo Pater noster et duo Ave Maria pro refrigerio animarum quarum ibidem corpora requiescunt consequitur tocies quoties centum indulgentiarum dies a domino Iohanne cardinale tytuli sancti Calixti.*
66. f. 91r § *Quicumque in fine refectionis devote dixerit sequentem orationem consequitur sexaginta quinque indulgentiarum annos, sicut in archivio apostolico Rhome habetur. Deus det vivis gratiam, defunctis misericordiam ...*
67. *Quicumque dixerit quinque Pater noster et totidem Ave Maria et unum Credo pro bono statu et pace ecclesie, tocies quoties id fecerit habet centum dies indulgentiarum a papa Pio secundo [1458-1464].*
68. f. 91v § *Pulchra oratio de Christifera virgine Maria. Ave verbi Dei parens virginis humilitas, ave omni nodo carens humilis virginitas ... [RH 2165].*
69. f. 92v *Alia oratio de beata Virgine. Ave sidus lux dierum, ave gemma mulierum ... [RH 2115].*
70. f. 93v *Salutatio divine maiestatis ex cathalogo omnium creaturarum traducta heroico et quidem eleganti congesta carmine. Cum Deus alme piis celo terreque marique quicquid inest faveat ... [f. 101v:] Τελος 1518 [a poem by Vitalis Rubrevallensis].*
71. f. 101v *Oratio de passione Domini. O Ihesu amantissime, o redemptor piissime, immensas tibi ago gratiarum actiones ...*
72. f. 105r *Oratio devota ad Deum pro participatione bonorum que fiunt in ecclesia sancta. O pietas immensa, o bonitas summa, Deus omnipotens et clemens, ecce ego miserrimus peccator ...*
73. f. 106r *Salutationes divine maiestatis heroico carmine conscripte editeque a fratre Vitale Rubrevallensi. Cum me gratuito plasmatum munere norim, o Pater omnipotens ... [f. 108v:] 1518. ff. 109-110 blank*
74. ff. 111r-228v *Cursus beate virginis Marie monachorum nigrorum de observantia ordinis sancti Benedicti [printed Book of Hours, Vienna, Hieronymus Vietor and Iohannes Singrenius for Leonardus and Lucius Alantse, 14 September 1513. H. Bohatta, Bibliographie des livres d'heures ... imprimés aux XVe et XVIe siècles (Vienna, 1909), p. 67, no. 14. In the Litany (ff. 91v-94r of the printed foliation) many saints and invocations, among them the most important ones, are canceled in ink]. f. 228 blank*

Paper, 228 + IV ff. (manuscript part: 110 ff.), 110 x 75 mm. 8° folding. Watermark of the manuscript part: perhaps var. Briquet 2172 ..... Folios 1-5 were originally blank. There are red leather tabs at the outer edges of ff. 7, 14, 22, 40, 52, 62, 87, 127 (f. 1 of the printed book), 148 (f. 22), 168 (f. 42), 187 (f. 61), 192 (f. 66), 199 (f. 73), 213 (f.87).

Collation impossible due to the tightness of the binding.

No ruling visible; one column of 14-16 lines.

Copied by one hand in Gothica Semihybrida Libraria with Bastarda/Fractura features. Art. 1 is written in s. XVI² Gothica Semihybrida Currens. Art. 74 is printed in black and red in Gothic Textura.

Headings and stroking of the majuscules in red. Each prayer opens with a 3-6 line calligraphic initial (cafel) in red; more rarely with a plain initial in the same colour. Guide letters. In art. 74, f. 126v (facing f. 1r of the printed foliation), full-page woodcut, hand coloured in green, blue, yellow and red, of the Virgin and Child in the Sun, standing on the Moon.

Original binding: blind-tooled brown pigskin over wooden boards; spine with two double raised bands. The covers decorated with a frame of foliage enclosing a central rectangular panel containing three rosettes; the rosettes are repeated in the three compartments of the spine. Two engraved brass clasps attached to the rear cover, with engraved brass catches on the front cover; the corner pieces are missing.

Collection of prayers and hymns, compiled 1518 by the humanistic-minded Benedictine monk Vitalis of Rothenthal (Rubrevallensis). Rothenthal is a place in Saxony southeast of Chemnitz. Artt. 2, 70 and 73 are introductory and closing poems composed by himself. Perhaps an autograph manuscript, from the beginning bound with a printed Book of Hours. Corrections were made in the margins by the rubricator, who is the same person as the scribe. The compiler's veneration for the Ghent Saint Livinus (whose tongue according to legend was torn out, so Livinus, not Lebuinus is meant by "Levinus" in artt. 60-61) is noteworthy. The manuscript belonged s. XIX /XX to a German owner (see inscription on the inner front board: "1513. Cursus beate Virginis. Hs. von 1518"). Purchased with the income of the Altschul Fund.

R.23.03.11

Albert Derolez